

ดัชนีราคาผู้บริโภค เงินเฟ้อ โครงสร้างการบริโภค และภาระค่าครองชีพ : การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างครัวเรือนรายได้น้อยและรายได้สูงในประเทศไทย

บทนำ

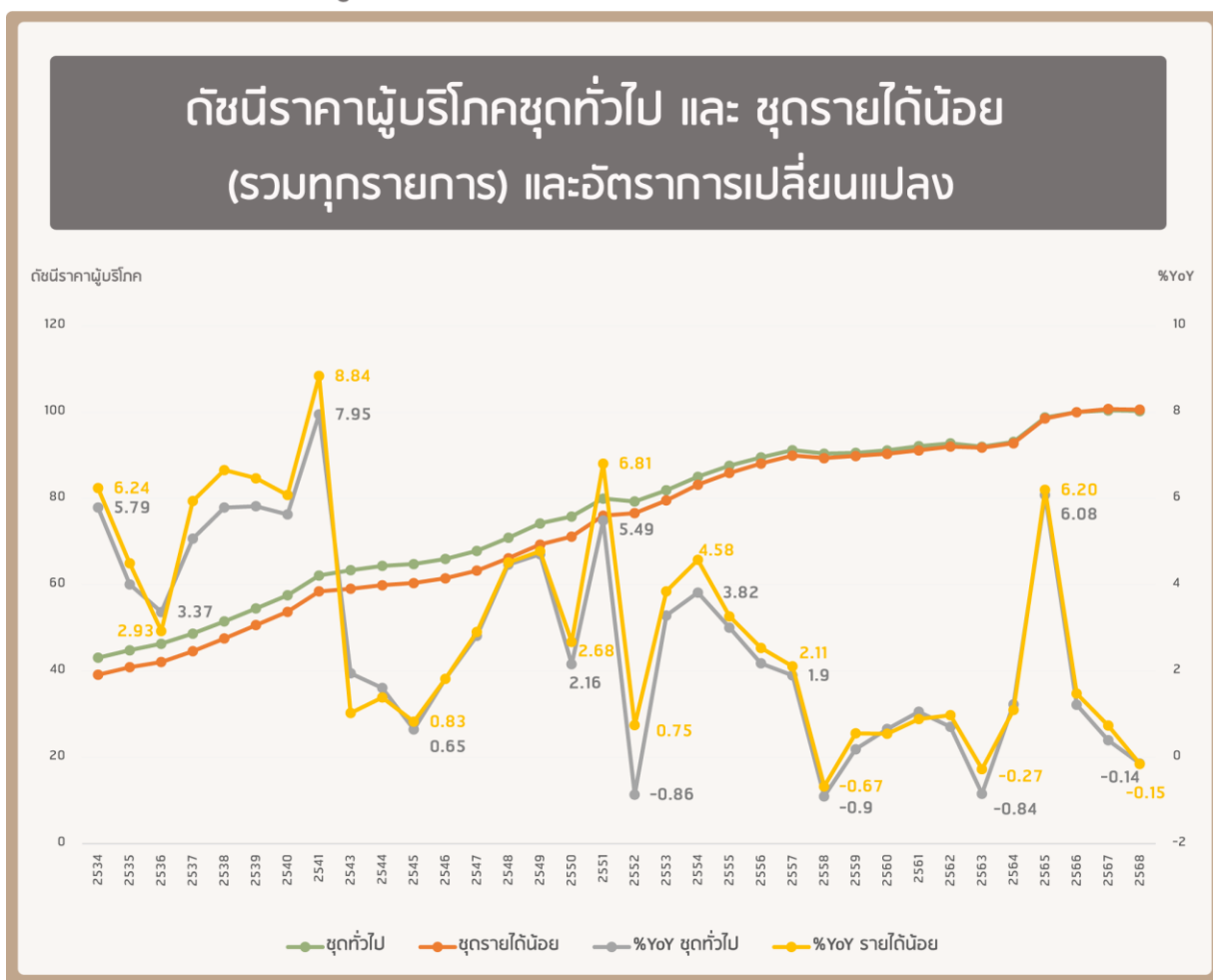
เงินเฟ้อเป็นสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ระดับราคาสินค้าและบริการมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การวัดอัตราเงินเฟ้อโดยอาศัยดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไปเพียงค่าเดียวอาจไม่สามารถสะท้อนภาระค่าครองชีพที่แท้จริงของครัวเรือนแต่ละกลุ่มรายได้ ได้อย่างครบถ้วนและเหมาะสม เนื่องจากครัวเรือนรายได้น้อยและครัวเรือนรายได้สูงมีโครงสร้างการบริโภคและกำลังซื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนรายได้น้อยมักมีสัดส่วนการใช้จ่ายในหมวดสินค้าจำเป็น เช่น อาหาร พลังงาน และค่าที่อยู่อาศัยสูงกว่าครัวเรือนรายได้สูง ส่งผลให้การปรับเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในหมวดดังกล่าวสร้างผลกระทบต่อกำลังซื้อและความสามารถในการดำรงชีพของครัวเรือนฐานล่างมากกว่าในเชิงโครงสร้าง (Deaton, 1998; OECD, 2023) หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ครัวเรือนรายได้น้อยมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้อยู่ในระดับสูง และมีความยืดหยุ่นในการปรับลดค่าใช้จ่ายต่ำกว่ากลุ่มรายได้สูง ทำให้มีความเปราะบางต่อเงินเฟ้อมากกว่า แม้ในช่วงที่อัตราเงินเฟ้อโดยรวมอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566; ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565)

ดังนั้น การศึกษาดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไปควบคู่กับดัชนีราคาผู้บริโภคชุดรายได้น้อยจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจความเหลื่อมล้ำของภาระค่าครองชีพระหว่างกลุ่มครัวเรือนได้มากยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบดัชนีราคาผู้บริโภคทั้งสองชุด ร่วมกับการวิเคราะห์รูปแบบการใช้จ่ายและสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ประจำของครัวเรือนรายได้น้อยและครัวเรือนรายได้สูงช่วยสะท้อนให้เห็นว่า แม้ระดับราคาสินค้าเฉลี่ยของประเทศจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความสามารถในการดำรงชีพของครัวเรือนแต่ละกลุ่มรายได้กลับแตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อการประเมินความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ครัวเรือนแต่ละกลุ่มรายได้ต้องเผชิญ รวมถึงการออกแบบนโยบายสาธารณะที่คำนึงถึงผลกระทบต่อครัวเรือนรายได้น้อยอย่างเหมาะสม

วิธีการศึกษา (Method)

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index: CPI) ของประเทศไทย ครอบคลุมช่วงปี พ.ศ. 2534–2568 โดยเปรียบเทียบระหว่างดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไปและดัชนีราคาผู้บริโภคชุดรายได้น้อย เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับราคาและอัตราเงินเฟ้อระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีโครงสร้างการบริโภคแตกต่างกัน การวิเคราะห์ประกอบด้วย (1) การพิจารณาแนวโน้มระดับดัชนีราคา (Index level) เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาสะสมในระยะยาว และ (2) การคำนวณอัตราการเปลี่ยนแปลงรายปี (%Year-on-Year) เพื่อประเมินความรุนแรงของเงินเฟ้อในแต่ละช่วงเวลา จากนั้นจึงดำเนินการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วย 2 วิธี ได้แก่ Paired-Samples T Test และ Ordinary Least Squares (OLS) Regression พร้อม Newey–West Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent (HAC) Robust Standard Errors โดยเชื่อมโยงผลลัพธ์กับการวิเคราะห์โครงสร้างการใช้จ่ายของครัวเรือนจากข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) พ.ศ. 2566 เพื่ออธิบายผลกระทบเชิงการค่าครองชีพที่แตกต่างกันระหว่างครัวเรือนรายได้น้อยและครัวเรือนรายได้สูง

ดัชนีราคาผู้บริโภคและแนวโน้มเงินเฟ้อของประเทศไทย

ที่มา : สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (Trade Policy and Strategy Office: TPSO), กระทรวงพาณิชย์

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean		Std. Deviation
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic
ดัชนีราคาผู้บริโภค ชุ่ดทั่วไป	34	43.110	100.400	76.246	3.072	17.915
ดัชนีราคาผู้บริโภค ชุ่ดรายได้น้อย	34	39.150	100.740	73.665	3.339	19.471
%YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุ่ดทั่วไป	34	-0.900	7.950	2.709	0.402	2.347
%YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุ่ดรายได้น้อย	34	-0.670	8.840	3.028	0.431	2.512

จากการศึกษา ตั้งแต่ปี 2534 - 2568 พบว่า ทั้งดัชนีราคาผู้บริโภคชุ่ดทั่วไปและชุ่ดรายได้น้อย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาที่ศึกษา สะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าและบริการโดยรวมในระบบเศรษฐกิจไทย อย่างไรก็ตาม ดัชนีราคาผู้บริโภคของชุ่ดรายได้น้อยมีค่าต่ำกว่าชุ่ดทั่วไปเล็กน้อยในเกือบทุกปี โดยดัชนีราคาผู้บริโภคของชุ่ดรายได้น้อย มีค่าเฉลี่ย 73.665 ส่วนชุ่ดทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 76.246 ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างของโครงสร้างตะกร้าสินค้าที่ใช้ในการคำนวณดัชนีระหว่างสองกลุ่ม

เมื่อพิจารณาเงินเฟ้อหรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภครายปี (%YoY) ทั้งชุ่ดทั่วไป และชุ่ดรายได้น้อย พบว่า แนวโน้มเงินเฟ้อของทั้งสองชุ่ดเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกันอย่างใกล้ชิด โดยค่าเฉลี่ยของอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภครายปี (%YoY) ชุ่ดรายได้น้อย (3.028) สูงกว่าชุ่ดทั่วไป (2.709) และเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีล่าสุด (พ.ศ. 2558-2568) เงินเฟ้อเร่งตัวขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2564-2565 หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ ปี พ.ศ. 2565 เป็นช่วงที่อัตราเงินเฟ้อของทั้งสองชุ่ดอยู่ในระดับสูงสุด ก่อนจะชะลอลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นไป

ผลกระทบของภาวะเงินเฟ้อต่อครัวเรือนในแต่ละกลุ่มรายได้

แม้ระดับดัชนีราคาผู้บริโภคของชุ่ดรายได้น้อยจะต่ำกว่าชุ่ดทั่วไป แต่การเปรียบเทียบอัตราเงินเฟ้อ (%YoY) ระหว่างสองชุ่ดในช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า พบว่า ในหลายช่วงโดยเฉพาะช่วงที่เงินเฟ้อเร่งตัว อัตราเงินเฟ้อของชุ่ดรายได้น้อยมีแนวโน้มสูงกว่าชุ่ดทั่วไป การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้สะท้อนว่า ครัวเรือนรายได้น้อยได้รับผลกระทบจากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าที่รุนแรงกว่ากลุ่มรายได้อื่น

ความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนรายได้น้อย ซึ่งมีสัดส่วนการใช้จ่ายในหมวดสินค้าจำเป็น เช่น อาหาร พลังงาน ที่อยู่อาศัย ในระดับสูงกว่าครัวเรือนรายได้สูง โดยหมวดดังกล่าวเป็นหมวดที่มีความผันผวนของราคาสูงในช่วงเวลาที่เกิดภาวะเงินเฟ้อ ภายหลังปี พ.ศ. 2565 แม้อัตราเงินเฟ้อของทั้งสองชุ่ดจะปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่การวิเคราะห์ดัชนีราคาผู้บริโภค ชี้ให้เห็นว่าระดับราคายังคงอยู่ในระดับสูงกว่าช่วงก่อนหน้า สะท้อนว่า ภาระค่าครองชีพของครัวเรือนมิได้ลดลงตามการชะลอตัวของเงินเฟ้อ โดยเฉพาะในกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อย ที่มีข้อจำกัดด้านรายได้และมีความสามารถในการปรับตัวทางการเงินน้อยกว่าครัวเรือนรายได้สูง

ผลการทดสอบทางสถิติของเงินเฟ้อหรืออัตราการเปลี่ยนแปลง (%YoY)

Tests of Normality			
ค่าความแตกต่างของ %YoY ดัชนีราคาผู้บริโภค ชุตรรายได้น้อย - ชุตรทั่วไป	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	p-value
	.972	34	.517

เพื่อยืนยันข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การศึกษานี้ใช้การทดสอบทางสถิติแบบพารามตริก โดยเริ่มจากการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (Normality test) เนื่องจากขนาดตัวอย่างไม่ใหญ่มาก ($n = 34$) จึงใช้สถิติ Shapiro-Wilk ทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างอัตราเงินเฟ้อชุตรทั่วไปและชุตรรายได้น้อย (%YoY) ผลการทดสอบพบว่า $p\text{-value} = 0.517 > 0.05$ จึงยอมรับสมมติฐานหลัก H_0 ว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา จึงได้ตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (autocorrelation) ด้วยสถิติ Durbin-Watson เพื่อประเมินการเกิดความสัมพันธ์เชิงลำดับเวลา (serial correlation) ซึ่งอาจกระทบต่อสมมติฐานของการทดสอบทางสถิติ ผลการทดสอบ **Durbin-Watson=1.381** หรือ **$p \approx 0.309$** พบว่า autocorrelation อยู่ในระดับอ่อน-ปานกลาง จึงสามารถทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในขั้นตอนต่อไปได้ ซึ่งในที่นี้ใช้เทคนิค Paired Samples t-test เนื่องจากอัตราเงินเฟ้อ (%YoY) ชุตรทั่วไปและชุตรรายได้น้อยเป็นข้อมูลแบบจับคู่รายปี มาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างดัชนีทั้งสองชุดเกิดจากโครงสร้างเศรษฐกิจที่ต่างกัน จึงควรตีความผลด้วยความระมัดระวัง

ผลการทดสอบ Paired Sample t-test

สมมติฐานที่ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง %YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุตรรายได้น้อย (μ_L) และชุตรทั่วไป (μ_G) คือ

$$H_0 : \mu_L \leq \mu_G \quad \text{และ} \quad H_1 : \mu_L > \mu_G$$

Paired Samples Statistics					
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	%YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุตรรายได้น้อย	3.028	34	2.512	0.431
	%YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุตรทั่วไป	2.709	34	2.347	0.402

Paired Samples Statistics

		Paired Differences					t	df	p-value (two-tailed)	p-value (one-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference					
					Lower	Upper				
Pair 1	%YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุทรายใต้บ้นอย - ชุทกั่วบ	.318	.481	.083	.150	.486	3.855	33	.001	.000

การทดสอบอัตราเงินเฟ้อของชุตทั่วไปและชุทรายใต้ด้วยสมมติฐานเงินเฟ้อของรายใต้น้อยสูงกว่าชุตทั่วไป เพื่อยืนยันว่าครัวเรือนรายใต้น้อยได้รับผลกระทบจากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าที่รุนแรงกว่ากลุ่มรายใต้อื่น ผลการทดสอบ paired samples t-test พบว่า ปฏิเสธ H_0 นั่นคือ ค่าเฉลี่ยของอัตราการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาผู้บริโภค ชุทรายใต้น้อยสูงกว่าชุตทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value (one-tailed)} = 0.000 < 0.05$)

ผลการทดสอบ OLS Regression พร้อม HAC Robust Standard Errors

เนื่องจากข้อมูลมีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา ซึ่งอาจเกิดปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ (heteroskedasticity) และความสัมพันธ์กันของค่าคลาดเคลื่อนในช่วงเวลา (autocorrelation) จึงจำเป็นต้องตรวจสอบความทนทานของผลลัพธ์ การศึกษาจึงปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานโดยใช้วิธี Newey–West Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent (HAC) robust standard errors กำหนด lag = 1

เพื่อทดสอบว่าการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคของกลุ่มรายใต้น้อยสูงกว่ากลุ่มชุตทั่วไป การศึกษาได้คำนวณค่าความแตกต่างของอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคชุทรายใต้น้อย (%YoY_{Lt}) และชุตทั่วไป (%YoY_{Gt}) ในแต่ละช่วงเวลา โดยกำหนดให้

$$D_t = \%YoY_{L_t} - \%YoY_{G_t}$$

จากนั้นประมาณค่าสมการถดถอยเชิงเส้นแบบมีค่าคงที่เพียงตัวเดียว (intercept-only model) ดังนี้

$$D_t = \beta_0 + \varepsilon_t$$

โดยที่ β_0 คือ ค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างสองกลุ่ม

ε_t คือ ค่าคลาดเคลื่อน ณ เวลา t

ทดสอบภายใต้สมมติฐานทางสถิติ

$$H_0 : \beta_0 \leq 0 \quad \text{และ} \quad H_1 : \beta_0 > 0$$

โดยจากการประมาณค่าแบบจำลองโดยใช้ OLS ร่วมกับ Newey–West HAC robust standard errors ได้ผลดังนี้

ตัวแปร	Estimate	Robust S.E.	t-Value	p-value (two-tailed)	p-value (one-tailed)
Intercept	0.318	0.112	2.831	0.008	0.004

ผลการศึกษาพบว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคของกลุ่มรายได้ต่ำสูงกว่ากลุ่มทั่วไป โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.318 และความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม้หลังจากปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานด้วยวิธี Newey–West แล้ว

การเปรียบเทียบผลทั้งสองวิธี

การทดสอบอัตราเงินเฟ้อของชุดทั่วไปและชุดรายได้ต่ำ ด้วยสมมติฐานเงินเฟ้อของรายได้ต่ำสูงกว่าชุดทั่วไป เพื่อยืนยันว่า คริวเรือนรายได้ต่ำได้รับผลกระทบจากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าที่รุนแรงกว่ากลุ่มรายได้อื่น ผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกันทั้งจาก Paired Sample t-test และจากแบบจำลอง OLS ที่ปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานด้วยวิธี Newey–West HAC ผลสรุปจากทั้งสองวิธี คือ ค่าเฉลี่ยระหว่าง %YoY ของดัชนีราคาผู้บริโภค ชุดรายได้ต่ำสูงกว่าชุดทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าข้อสรุปของการศึกษานี้ มีความทนทานต่อวิธีการประมาณค่า และไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดเชิงสมมติฐานของวิธีใดวิธีหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนาและการทดสอบทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า แม้ดัชนีราคาผู้บริโภคชุดทั่วไปและชุดรายได้ต่ำของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2568 จะเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน แต่ผลกระทบของเงินเฟ้อต่อคริวเรือนแต่ละกลุ่มมิได้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกันในเชิงโครงสร้าง โดยจากกราฟแนวโน้มพบว่า ระดับดัชนีราคาผู้บริโภคของชุดรายได้ต่ำมีค่าต่ำกว่าชุดทั่วไปเล็กน้อยในเกือบทุกปี ขณะที่อัตราการเปลี่ยนแปลงรายปี (%YoY) ของชุดรายได้ต่ำมีแนวโน้มสูงกว่าชุดทั่วไปในหลายช่วงเวลา ซึ่งเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีล่าสุด (พ.ศ. 2558 – 2568) โดยเฉพาะในช่วงที่เงินเฟ้อเร่งตัวอย่างชัดเจนในปี พ.ศ. 2564 – 2565 ซึ่งสะท้อนถึงความผันผวนของราคาสินค้าจำเป็นที่ส่งผลต่อคริวเรือนรายได้ต่ำในสัดส่วนที่สูงกว่า

โครงสร้างการใช้จ่ายของครัวเรือนจากข้อมูล SES ปี 2566

ครัวเรือนกลุ่มรายได้น้อย หรือครัวเรือนฐานราก มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในหมวดที่จำเป็นสูงกว่ากลุ่มรายได้สูง

ที่มา : ประมวลผลจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เพื่อเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ในระดับมหภาคกับผลกระทบในระดับครัวเรือน การศึกษานี้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ปี พ.ศ. 2566 วิเคราะห์โครงสร้างการใช้จ่ายและสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ จำแนกตามกลุ่มรายได้ 5 ควินไทล์

ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา พบว่า ครัวเรือนในควินไทล์ที่ 1 หรือกลุ่มครัวเรือนฐานรากและครัวเรือนในควินไทล์ที่ 2 มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มสูงกว่ากลุ่มรายได้อื่นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับทฤษฎีของแองเกิล (Engel's Law) ในบริบทของการวิเคราะห์ค่าครองชีพและเงินเฟ้อ ทฤษฎีของแองเกิลช่วยอธิบายว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารจะลดลง ครัวเรือนรายได้น้อยมีความเปราะบางต่อการเพิ่มขึ้นของราคาอาหารมากกว่า เนื่องจากอาหารเป็นหมวดรายจ่ายหลักที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้เงินเฟ้อในหมวดอาหารสร้างภาระต่อรายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้สูงกว่ากลุ่มรายได้อื่น แม้อัตราเงินเฟ้อโดยรวมจะใกล้เคียงกันก็ตาม (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ขณะที่ครัวเรือนรายได้สูงมีความยืดหยุ่นในการจัดสรรรายจ่ายไปยังหมวดอื่นมากกว่า เมื่อเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ CPI

พบว่า หมวดอาหาร พลังงาน และการเดินทาง ซึ่งเป็นหมวดค่าใช้จ่ายหลักของครัวเรือนรายได้น้อย เป็นหมวดที่มีความผันผวนของราคาสูงในช่วงเวลาที่เกิดเงินเฟ้อ

สัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ประจำและความเปราะบางของครัวเรือนรายได้น้อย

ครัวเรือนกลุ่มรายได้น้อย หรือครัวเรือนฐานรากมีการค่าใช้จ่ายต่อรายได้สูงกว่ากลุ่มรายได้สูงสะท้อนความเปราะบางทางเศรษฐกิจต่อภาวะเงินเฟ้อ และรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

ที่มา : ประมวลผลจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2566, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การวิเคราะห์สัดส่วนค่าใช้จ่ายต่อรายได้ประจำจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนในควินไทล์ที่ 1 หรือกลุ่มครัวเรือนฐานราก หรือครัวเรือนรายได้น้อย มีการค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำอยู่ในระดับสูง และลดลงตามกลุ่มครัวเรือนรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยครัวเรือนในควินไทล์ที่ 1 มีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่ารายได้ประจำ สะท้อนภาวะรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งอาจต้องพึ่งพาการก่อหนี้เพิ่มในการดำรงชีพ

เมื่อพิจารณาโครงสร้างค่าใช้จ่ายรายหมวด พบว่า คริวเรือนรายได้มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มต่อรายได้สูงกว่ากลุ่มรายได้อื่นอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยและการเดินทาง แม้มีสัดส่วนไม่สูงเท่าอาหาร แต่เป็นค่าใช้จ่ายที่มีลักษณะค่อนข้างคงที่และปรับลดได้ยากในระยะสั้น ส่งผลให้คริวเรือนกลุ่มดังกล่าวมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการรายจ่ายต่ำกว่ากลุ่มรายได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ CPI แม้ว่าจะระดับราคาดัชนีราคาผู้บริโภคชุดรายได้มีน้อยจะต่ำกว่าชุดทั่วไป แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคชุดรายได้มีน้อยสูงกว่าชุดทั่วไปที่ชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบของเงินเฟ้อในเชิงการต่อรายได้มีลักษณะไม่สมมาตรระหว่างกลุ่มคริวเรือน

กล่าวอีกนัยหนึ่ง เงินเฟ้ออาจสะท้อนผ่านอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาที่ใกล้เคียงกันในเชิงสถิติ แต่โครงสร้างการใช้จ่ายที่แตกต่างกันทำให้คริวเรือนรายได้มีผลกระทบบางต่อเงินเฟ้อมากกว่า เนื่องจากไม่สามารถลดหรือปรับเปลี่ยนการบริโภคสินค้าจำเป็นได้ในระดับเดียวกับคริวเรือนรายได้สูง ผลการวิเคราะห์นี้สนับสนุนข้อค้นพบจากการทดสอบทางสถิติและกราฟ CPI ที่ชี้ให้เห็นว่า เงินเฟ้อสร้างผลกระทบเชิงโครงสร้างที่ไม่สมมาตรต่อคริวเรือนไทย

สรุปข้อค้นพบเชิงโครงสร้างและนโยบาย

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า เงินเฟ้อในประเทศไทยมิได้สร้างผลกระทบอย่างเท่าเทียมต่อคริวเรือนทุกกลุ่ม แม้การเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภคในเชิงมหภาคจะเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน แต่โครงสร้างการใช้จ่าย ข้อจำกัดด้านรายได้ และการค่าใช้จ่ายต่อรายได้ ทำให้คริวเรือนรายได้มีผลกระทบบางต่อเงินเฟ้อมากกว่าคริวเรือนรายได้สูง ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การออกนโยบายสำหรับการติดตามและประเมินเงินเฟ้อควรพิจารณาดัชนีราคาสะท้อนโครงสร้างการบริโภคของกลุ่มเปราะบางควบคู่กับดัชนีภาพรวม ที่อาจพิจารณาผลกระทบเชิงโครงสร้างและความเปราะบางของคริวเรือนเป็นสำคัญ เพื่อให้การดำเนินนโยบายที่ช่วยบรรเทาผลกระทบด้านค่าครองชีพมีความตรงจุด เป็นธรรม มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

รายการอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). รายงานนโยบายการเงิน. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). เศรษฐศาสตร์จุลภาค (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2569). ดัชนีราคาผู้บริโภคและเงินเฟ้อ (Consumer Price Index: CPI). กระทรวงพาณิชย์. <https://index.tps.go.th/cpi>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคริวเรือน พ.ศ. 2566. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). คริวเรือนฐานราก พ.ศ. 2566. https://www.nso.go.th/public/e-book/Analytical-Reports/Foundation_household_66/2/
- Deaton, A. (1998). Getting prices right: What should be done?. *Journal of Economic Perspectives*, 12(1), 37–46. <https://doi.org/10.1257/jep.12.1.37>
- OECD. (2023). Inflation and household incomes: Distributional effects. Organisation for Economic Co-operation and Development.